

بررسی عوامل نگران کننده کشاورزان روستایی مورد مطالعه: روستائیان شهرستان داراب

محمد رضا رضایی^۱: استادیار جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری، دانشگاه آزاد اسلامی واحد مرودشت، ایران
علی شکور: دانشیار جغرافیا و برنامه‌ریزی روستایی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد مرودشت، ایران
علی شمس‌الدینی: استادیار جغرافیا و برنامه‌ریزی روستایی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد مرودشت، ایران

چکیده

امروزه رونق اقتصادی کشور و تأمین منافع کل جمعیت ایران بی‌ارتباط با توسعه فعالیت‌های اقتصادی، اجتماعی و تولیدی روستائیان نیست. به این لحاظ هرگونه برنامه‌ریزی در نواحی روستایی دارای اهمیت و ضرورت بسیار است. در این راستا جوامع روستایی اگرچه یکپارچه و بی‌دغدغه به نظر می‌رسد اما مطالعات اخیر ناپایداری‌ها و آشفتگی‌هایی را در این جوامع نشان داده است و نگرانی روستائیان به یک مسئله حاد در بخش معیشتی روستاها تبدیل شده است. جامعه روستایی بخصوص کشاورزان در معرض نگرانی و استرس‌های بی‌شماری قرار دارند که تغییرات ناگهانی در محیط کار، بلایای طبیعی، نگرانی‌های زمان کاشت، داشت و برداشت محصول، شرایط آب و هوایی نامساعد، سیاست‌های دولت و ... بخشی از این موارد است. مقاله‌ی حاضر به شیوه تحلیلی و با انجام مطالعات میدانی و پیمایشی به بررسی عوامل نگران کننده‌ی کشاورزان روستایی شهرستان داراب پرداخته است. جامعه آماری پژوهش شامل ۷۲۵ خانوار از ۱۵ روستای منطقه می‌باشد. نتایج پژوهش نشان می‌دهد که عوامل طبیعی نسبت به سایر عوامل تأثیر بیشتری در بروز استرس در نزد کشاورزان روستایی داشته است. همچنین بین عوامل اقتصادی، طبیعی و جغرافیایی تفاوت معناداری به لحاظ آماری وجود دارد. در صورتی که بین عوامل اقتصادی و اجتماعی تفاوت معناداری وجود ندارد. در نهایت برآورد گردید که جهت مقابله با عوامل نگران کننده کشاورزان بهتر است تحقیقات دامنه داری انجام گیرد تا افزایش بهره‌وری را در بعد اقتصادی و اجتماعی تقویت نماید.

واژه‌های کلیدی: روستا، عوامل نگران کننده، کشاورزان، روستائیان، داراب.

^۱. نویسنده مسئول: rezaeimohammadreza20@yahoo.com ۰۷۲۸۳۳۱۱۱۵۱

بیان مسأله :

امروزه شهرنشینی در کشورها رو به گسترش است که این مهم نیاز به تولید مواد غذایی را افزایش می‌دهد و تولید کنندگان روستایی که روز به روز از نظر تعداد کمتر می‌شوند در تأمین مواد غذایی جمعیت مصرف کننده، صادرات مواد اولیه و تأمین ارز مورد نیاز اقتصاد ملی کشورها اهمیت بیشتری پیدا می‌کنند (جمعه‌پور، ۱۳۸۴: ۲). در کشور ایران بخش کشاورزی مولد بیش از ۲۵٪ درآمد ناخالص ملی است و معاش اغلب ساکنین روستا که در حدود ۲۹٪ از جمعیت کشور را شامل می‌شوند از راه فعالیتهای کشاورزی تأمین می‌گردد. در این راستا شناخت کافی از مسائل و امکانات، نخستین گام برای برنامه‌ریزی است، متأسفانه ضعف تجربه‌ای و علمی در این زمینه، سبب عدم موفقیت بسیاری از برنامه‌ریزیها می‌شود و در کشورهای در حال توسعه بسیاری از برنامه‌ها به هدف نهایی نمی‌رسند و یا حداکثر دستیابی به اهداف آنها ۶۰ تا ۷۰ درصد است. عمده‌ترین دلایل عدم موفقیت در رسیدن به اهداف برنامه‌ریزی‌ها، ذهنی نگرانی بسیاری از دست اندرکاران برنامه‌ریزی به لحاظ ضعف علمی و تجربی در برنامه‌ریزی است. امروزه اقتصاددانان بخش کشاورزی به طور اخص و اقتصاد روستایی به طور اعم قبل از آنکه به عنوان بخش انفعالی و حمایتی در جریان توسعه اقتصادی در نظر گرفته شود و خدمت‌گذار صنعت به حساب آید لازم است به عنوان عناصر پویا مورد توجه قرار گیرد (تودارو، ۱۳۶۸: ۴۱۴).

در حال حاضر یکی از مهم‌ترین نیازهای جمعیت کشور را تأمین مواد غذایی و زیستی به خود اختصاص می‌دهد، لذا برنامه‌ریزی در جهت احیاء و اصلاح منابع آب و خاک، سرمایه‌گذاری در زمینه‌های مختلف تولیدی بخش کشاورزی، ایجاد امکانات نگهداری محصولات کشاورزی، فعالیتهایی در زمینه به زراعی و آموزش و ترویج از جمله مواردی است که افزایش تولید و بهره‌وری بهینه در بخش کشاورزی را به دنبال دارد. افزایش تولیدات کشاورزی از طریق برنامه‌ریزی بایستی منجر به کاهش قیمت و تورم در زمینه مهم‌ترین کالاهای مصرفی جمعیت گردیده و رونق اقتصادی را در کل اقتصاد ملی سبب گردد. بنابراین برنامه‌ریزی تولیدی در نواحی روستایی که خود افزایش درآمد جامعه روستایی را به دنبال دارد، رونق اقتصادی کشور و تأمین منافع کل جمعیت را به دنبال خواهد داشت. به این لحاظ برنامه‌ریزی تولیدی و کشاورزی در نواحی روستایی دارای ضرورت و اهمیت بسیار است.

جامعه روستایی نیز اگرچه یکپارچه و بی‌دغدغه به نظر می‌رسد؛ اما مطالعات اخیر ناپایداریها و آشفتگی‌هایی را در جوامع روستایی نشان داده است و استرس روستایی به یک مسأله حاد و بحرانی در کشاورزی و بخشهای دیگر تبدیل شده است. بعلاوه روستاها به علت نرخ بالای فقر، دسترسی کم به خدمات بهداشتی و سایر خدمات و کار طاقت فرسای کشاورزی و آسیب‌پذیری آنها بیشتر از جوامع شهری است و به تبع آن بیماری‌های روانی و جسمانی بیشتری دارند (Jacob et al, 1990). جامعه روستایی و بخصوص کشاورزان در معرض استرس‌های بی‌شماری قرار دارند، تغییرات ناگهانی در محیط و فضای کسب و کار از جمله وجود بلایای طبیعی بی‌شمار، شرایط آب و هوایی نامساعد، شکستن و خراب شدن ماشین آلات کشاورزی، سیاستهای دولت، انزوای جغرافیایی، درگیریها و مشاجرات خانوادگی تنها پاره‌ای از عوامل استرس‌زای روستائیان و بخصوص کشاورزان است این عوامل از جنبه‌های مختلف آنها را تحت تأثیر قرار می‌دهد و می‌تواند در محیط فرد موجود بوده باشد (Gold & et al, 1993: 122).

از طرف دیگر نگرانی از زمانهای دور وجود داشته، مثلا ترس غارنشینان از حیوانات وحشی به هنگام خواب، مردن از گرسنگی، سرما یا خستگی نوعی استرس بوده است لیکن با گسترش انقلاب صنعتی، تحولات سریع اجتماعی و دگرگونی ارزشهای فرهنگی و اجتماعی، شیوه زندگی و همچنین توسعه نیازها و محرومیت‌های اساسی انسان و عدم ارضاء پاره‌ای از نیازها و حوائج او پدیده‌ی استرس را وسعت بخشیده که شاید بتوان گفت، همه‌ی مردم نوعی از نگرانی را تجربه کرده‌اند و پدیده فشار روانی بعنوان بلای قرن، دامنگیر جوامع بشر امروزی شده است (مغازه، ۱۳۷۴: ۱۴). با توجه به اهمیت بخش کشاورزی در اقتصاد ملی و همچنین به عنوان پایه و اساس اقتصاد روستایی ارزیابی عوامل نگران کننده‌ای که روستائیان با آن مواجه هستند ضروری به نظر می‌رسد.

شهرستان داراب با توجه به اهمیت خاص خود در انواع تولیدات زراعی روستایی به عنوان منطقه نمونه انتخاب شده است. این شهرستان با ۶۵۶۲ کیلومتر مربع وسعت دو شهر؛ ۳ بخش و ۱۲ دهستان دارد و دارای ۲۹۷ روستای دارای سکنه است و حدود ۱۱۰۰۰۰ هکتار اراضی قابل کشت دارد که عمده‌ترین تولیدات آن گندم و جو و مرکبات، ذرت و پنبه می‌باشد که این تولیدات در فارس رتبه اول تا سوم را دارا می‌باشد. بنحوی که حدود ۶۵٪ از جمعیت فعال این شهرستان در بخش کشاورزی شاغلند (شکور، ۱۳۸۷: ۲۵). در طی سالهای اخیر به دلایل گوناگون از جمله تغییرات ناگهانی آب و هوا و خشکسالی‌هایی که هر چند یک بار اتفاق می‌افتد، همچنین عدم ثبات در قیمت محصولات کشاورزی، کم شدن آب کشاورزی، خشک شدن قنوات و خیلی از عوامل دیگر، کشاورزی این منطقه را بی‌ثبات کرده و کشاورزان دائماً از مسائل گوناگون معلوم و مجهول آرامش و رفاه ندارند و دغدغه‌ها و نگرانی‌های زیادی مرتبط به مسائل گوناگون اجتماعی، اقتصادی، محیطی همراه آنها است. از این رو در پژوهش حاضر که با تکیه بر مطالعات وسیع میدانی و پیمایشی صورت گرفته است، تلاش است با استفاده از شیوه پرسشگری و حضور در نواحی روستایی مورد مطالعه از توابع شهرستان داراب، تأثیرگذاری کلیه عوامل و شرایط طبیعی، انسانی و اقتصادی-اجتماعی را که موجبات نگرانی و استرس کشاورزان روستایی منطقه را فراهم نموده است را با تکیه بر ارزیابی‌های کمی مورد بررسی و تحلیل قرار دهد. بدین منظور و در راستای انجام پژوهش فرضیه‌های زیر مطرح می‌شود:

- عوامل طبیعی نسبت به سایر عوامل تأثیر بیشتری در بروز استرس در نزد کشاورزان روستایی مورد مطالعه داشته است.
- به نظر می‌رسد بین عوامل اقتصادی، طبیعی و جغرافیایی با استرس کشاورزان روستایی تفاوت معناداری به لحاظ آماری وجود دارد.
- به نظر می‌رسد که بین عوامل اقتصادی و عوامل اجتماعی تفاوت معناداری وجود ندارد.

مبانی نظری:

جنبه‌های نگرانی در کشاورزان روستایی:

ابعاد اقتصادی:

فضا فصل مشترک تمام پدیده‌هایی است که با هم تنش متقابل دارند، فاصله‌های طولانی به لحاظ جغرافیایی و انزوای اجتماعی که نواحی روستایی را احاطه کرده است در عدم دسترسی به سیستمهای خدماتی سهمیم هستند. همین عوامل سبب شده است که حمایت دولت از آنها نسبت به نواحی شهری کمتر شود و این امر سبب می‌شود که استرس بیشتری را نسبت به کسانی که در شهر زندگی می‌کنند و از حمایت‌های بزرگ دولت بهره‌مند هستند، تجربه کنند (Blank & et al, 1995: 513). پس می‌توان به این نکته تأکید داشت که عوامل فضایی و مکانی نظیر دسترسی به راههای ارتباطی، دسترسی به خدمات، فاصله از مراکز خدماتی، فاصله از شهرها در میزان رفاه و سلامت افراد تأثیر بسزایی دارد (Lobley, 2004: 178). «وگنفلد و روبین»^۱ در مطالعه خود در خصوص سلامت روانی روستا اشاره می‌کند که فقر و روستا با هم قرین هستند همچنین اضافه می‌کند که در آمریکا بیش از ۹۰ درصد روستائیان در نواحی فقیر زندگی می‌کنند. همچنین «جونز و پارلور» ذکر می‌کنند که گسترش فقر روی سلامت روانی روستائیان تأثیرگذار است در حالی که «بچراچ» اشاره می‌کند که جوامع روستایی اغلب جوامع فقیر هستند و بنابراین مستعد بدهی‌های مالی و اقتصادی هستند و میزان خدماتی که این سکونتگاه‌ها دریافت می‌کنند، بسیار کمتر از سکونتگاه‌های شهری است (Nicholas, 1999: 123).

ابعاد فیزیکی:

بچراچ عوامل غیر اجتماعی را با خصوصیات طبیعی مکانهای روستایی همسان دانست، جایی که به عقیده جغرافیدانان، جبر جغرافیایی نامیده می‌شود. وی به نقش اجتناب ناپذیر موقعیتهای طبیعی یا محیط طبیعی روستا مانند توپوگرافی و شرایط اقلیمی متنوع روستائیان تأکید کرد. و در ادامه اشاره می‌کند که موقعیتهای طبیعی سخت از قبیل شرایط اقلیمی بر حسب میزان تبخیر، درجه حرارت، و عوامل نظیر آن، چشم‌اندازهای سخت و دشواری را بر حسب بیشه‌ای بودن، جنگلی

¹. Wagenfeld and Robin.

بودن، رودخانه‌های بزرگ، فرسایش شدید و امثال آن ایجاد می‌کنند و سبب می‌شوند که بیشتر افراد فشارهای زیادی را تحمل کنند و این فشارها و استرس‌ها می‌تواند زمینه‌ساز بیماری‌ها باشد (Blank & et al, 1995: 518).

آب و هوا به صورت عوامل وابسته به محیط طبیعی روی رفتار روستائیان تأثیر می‌گذارد. «بچراچ» اضافه می‌کند که نیروهای طبیعی و عوامل وابسته به محیط طبیعی چه قابل انتظار و چه غیر قابل انتظار در رفتار روستائیان تأثیر می‌گذارد این فرایند سبب افزایش استرس‌های چندگانه در ساکنان روستا می‌شود. همچنین آب و هوا ممکن است تأثیرات نامطلوب و نامساعدی روی بهداشت روانی روستائیان داشته باشد. بچراچ همچنین به نوعی به انزوای فیزیکی اشاره دارد و بیان می‌کند که فضاهای فیزیکی و طبیعی منجر به جدایی نسبی روستاها هم از مراکز جمعیتی و هم از امکانات و وسایل زندگی مدرن شده است. روستاها معمولاً به وسیله فاصله‌های فیزیکی از مراکز شهری جدا شده و در بسیاری از موارد به وسیله فقدان و یا محدودیت خطوط حمل و نقل و ارتباطی ممکن این انزوا و جدایی آنها تشدید شود یعنی شرایط در انزوا قرار گرفتن و موقعیت مانع اصلی در تأمین دامنه وسیعی از خدمات یکسان برای آنها به شمار می‌رود (Philo & et al, 2003: 268-269).

پیشینه تحقیق :

نگرانی در فضاهای زندگی چه به سبب ساختارهای طبیعی و یا ساختارهای اقتصادی و اجتماعی وجود دارد به عنوان مثال بلایای طبیعی در سالهای اخیر سبب ناامنی و افزایش هراس و نگرانی در جامعه و بخصوص روستاها شده است، این هراس و نگرانی‌ها سبب تضييع منابع اقتصادی و انسانی شده و روند توسعه ملی و به طبع آن رکود و تأخیر در توسعه منطقه‌ای و محلی را به دنبال داشته است (حافظنیا، ۱۳۷۶). علاوه بر بلایای طبیعی عواملی از قبیل بوروکراسی اداری و مطالبات قانونی، مشکلات و مسائل مالی، حجم زیاد کار، بیماری‌ها و یحرنایهای حاد، شرایط آب و هوایی نامناسب و فصلی، شکستن و خراب شدن ماشین‌آلات کشاورزی، مشکلات خانوادگی، مشکلات بهداشتی، مسائل مربوط به مالکیت زمین و نقل و انتقال آن، عدم امنیت و مشکلات مربوط به تأثیر قوانین و مقررات جدید سبب شده که کشاورزی به یک حرفه پرتنش تبدیل شود (Parry, 2004: 235). در این راستا نگرانی یا فشار روانی واژه‌ای است که از فیزیک به عاریت گرفته شده و امروزه برای فشار روان و تنی کاربرد عام یافته است. به عبارت دیگر نگرانی حالتی است در روان و تن که ناشی از فشارهای جسمی و روحی به فرد است. شاید فشار روانی معادل دقیقی برای استرس نباشد زیرا استرس حالت ناشی از فشار است نه خود فشار، اما با اندکی اغماض می‌توان استرس را همان فشار روانی معنا کرده و آن را حالتی دانست که انسان در مقابل محرکهای ناسازگار بیرونی از خود بروز می‌دهد (هالفورد، ۱۳۸۹: ۲۲).

دو تن از صاحب نظران «کوییک جیمز و جانانن» در تعریف استرس: آن را یک واکنش ناسازگار در برابر رخدادهای بیرونی و یا موقعیتهایی می‌دانند که بار سنگین روانی و جسمانی همراه با چشم داشتهای فراوان بر خود وارد می‌سازد. بنابراین فشار را می‌توان مجموعه واکنشهای زیستی به هر نوع محرک ناسازگار دانست، این محرک می‌تواند جسمانی عاطفی یا ذهنی باشد همچنین اضافه می‌کند فشار می‌تواند نشأت گرفته از سرشت فردی بوده و یا از عوامل گروهی و یا سازمانی سرچشمه گیرد، در واقع فشار واکنشی است که تلاش می‌کند تا غلبه و نظارتی که فرد بر بدن و عواطف خود دارد را بر هم بزند این واکنش نهایتاً بر کیفیت کار کردن طبیعی و عادی انسان اثر نامطلوب برجای می‌گذارد (Janes & et al, 2003).

با توجه به اینکه نگرانی در سرتاسر جوامع نفوذ پیدا کرده است و کارکردن دائمی و همیشگی در درون جوامع می‌تواند در افراد تأثیرگذار باشد، اما مشکلات و مسائل گوناگونی که جوامع روستایی برای انجام کار در این نواحی با آن مواجه هستند سبب شده مردم روستا با نگرانی‌های زیادی روبرو گردند. در این بین کشاورزان به دلیل موقعیت شغلیشان بیشتر از اقشار دیگر در معرض فشار قرار دارند. با این وجود مطالعات بسیار اندکی در زمینه عوامل استرس‌زای کشاورزان انجام شده است. بیشتر تحقیقات مربوط به نگرانی کشاورزان در قالب استرس روستایی در بریتانیا و عموماً به وسیله mc gregor, deary (willok) انجام شده است (Alpass, 2004: 186).

«مک گرگور و همکاران» در سال ۱۹۹۵ و «دیری و همکاران» در سال ۱۹۹۷ مطالعاتی روی ۳۱۸ کشاورز «Royal and Highland» انجام دادند. روش شناسی این تحقیق بر اساس مطالعه ابرهات و پویان که در زمینه استرس کشاورزان

انجام دادند، مطالعات این دو نفر در آمریکا عوامل استرس‌زای کشاورزان را از قبیل: خراب شدن ماشین‌آلات کشاورزی، نامعین و نامشخص بودن کاشت (آب و هوا، قیمت‌ها، بازار) انزوای جغرافیایی، شرایط مخاطره آمیز کاری و عوامل اقتصادی (شامل قرض و بدهی، قیمت‌های بازار و سیاست‌های کشاورزی، تورم) عنوان کردند.

«جکوب» براین باور است که نواحی روستایی به لحاظ اقتصادی فقیر هستند به ویژه زنان و کودکان در نواحی روستایی به دلیل فقر اقتصادی با استرس‌های بیشتری مواجه هستند و شرایط استرس‌زای بیشتری را تجربه می‌کنند (Jacob & et al, 1997: 256). «اورتگا و همکاران» براین باور هستند که بین اقتصاد بر اساس کشاورزی خرد و بیماری‌های روحی و روانی رابطه وجود دارد (Philo & et al, 2003: 271).

«کاولی» در سال ۲۰۰۱ م. رئوس کلی مسائل مربوط به نگرانی را بیکاری، نداشتن امنیت شغلی، نداشتن مسکن، درگیری‌ها و خشونت‌های خانوادگی معرفی می‌کند که این عوامل استرس‌زا هم در سکونتگاه‌های شهری و هم در سکونتگاه‌های روستایی رخ می‌دهند. البته شایان ذکر است که برخی از این پیامدها و مسائل تمایل دارند که در نواحی روستایی پنهان بمانند مثلاً نداشتن مسکن ممکن است به وسیله افرادی که به حومه شهرها مهاجرت می‌کنند، پوشانده شود. وی همچنین ذکر می‌کند که افراد مسن‌تر و بچه‌ها در دسترسی به خدمات ناموفق هستند. همچنین برخی دیگر ذکر می‌کنند که محرومیت و دسترسی اندک برای تأمین خدمات برای همه افراد از جمله کشاورزان جوانان روستایی، افراد مسن و زنان به عنوان یک مخاطره درآمده است. با این شرایط، جوامع روستایی به دلیل سنتی بودن تمایل دارند که مشکلاتشان به صورت مخفی و پنهان باقی بماند.

«رد» در سال ۱۹۹۵ عناوین زیر را به عنوان عوامل استرس‌زا برای روستائیان معرفی می‌کند: ۱- مشکلات دسترسی به خدمات و نداشتن مسکن ۲- (سطوح کاری ناهماهنگ بین ترک صنایع دستی و تجهیزات روستایی و جایگزین شدن صنایع جدید یعنی بخش صنعتی با تکنولوژی بالا) ۳- تغییرات دموگرافیکی ۴- (مسائل مرتبط به ارث و میراث و بازنشستگی در کشاورزی) ۵- مسائل و مشکلات اقتصادی کشاورزی. جونز و همکاران نیز در سال ۱۹۹۴ زمینه‌های استرس و نگرانی در جامعه روستایی، تمرکز دوباره روی ویژگی‌های آسیب پذیر آن را مورد مطالعه و بررسی قرار دادند. وی و همکاران انزوا (جدایی) را به عنوان نتیجه تغییرات در کشاورزی که می‌تواند یک عامل استرس‌زا باشد مطرح ساختند، (Janes & et al, 2003: 221).

روش تحقیق :

پژوهش حاضر از نوع توصیفی-تحلیلی می‌باشد. از آنجا که شهرستان داراب دارای روستاهای پراکنده و بسیار زیاد می‌باشد و عملیات میدانی امکان پذیر نبود لذا با توجه به عوامل جغرافیایی مانند مسافت، توپوگرافی، دوری و نزدیکی به مرکز شهرستان و جمعیت، ۱۵ روستا از بخش‌های مختلف این نمونه انتخاب گردیدند و از کل روستاهای مورد مطالعه که ۵۱۵۲ خانوار بوده‌اند، ۷۲۵ خانوار از طریق فرمول کوکران پرسشنامه توزیع و مصاحبه به عمل آمده است. سپس توزیع فراوانی عوامل مختلف نگرانی‌های کشاورزی روستائیان از پرسشنامه‌ها استخراج و به صورت جداول آماری ترسیم و آزمون تک نمونه‌ای محاسبه و سطح معناداری از طریق میانگین تفاوتها بدست آمده است.

محدوده مورد مطالعه :

شهرستان داراب با ۶۵۴۰ کیلومتر مربع وسعت دارای ۳ بخش، ۲ منطقه شهری، ۱۲ دهستان و ۲۹۷ آبادی دارای سکنه روستایی می‌باشد. در سرشماری سال ۱۳۸۵ این شهرستان ۱۵۴۸۷۶ نفر جمعیت دارد که ۵۷۹۴۲ نفر آن در شهر و بقیه در روستاها زندگی می‌کنند (مرکز آمار ایران، ۱۳۸۵). این شهرستان در ۵۵ درجه و ۲۷ دقیقه طول شرقی و ۲۸ درجه و ۵۷ دقیقه عرض شمالی و در منتهی الیه جنوب شرقی سلسله جبال زاگرس و در حوضه آبریز جنوبی این رشته کوهها واقع شده است. این شهرستان در جنوب شرقی استان فارس واقع شده که از غرب به زرین دشت و فسا، از شرق به بندرعباس، از شمال به نی ریز و استهبان و از جنوب به زرین دشت و لارستان منتهی می‌گردد. ارتفاع متوسط دشت داراب از سطح دریا ۱۱۷۰ متر است که بلندترین نقطه آن در ارتفاعات شمالی دشت در حدود ۳۱۰۰ متر و پست ترین نقطه در میانه دشت ۱۰۶۵ متر می‌باشد. مساحت کل این شهرستان ۶۵۶۲/۲۰۳ کیلومتر مربع می‌باشد (شکور، ۱۳۸۵: ۲۵).

یافته‌های تحقیق :

بررسی عوامل طبیعی ایجاد نگرانی در بین روستاییان :

به منظور تحلیل دقیق‌تر از مجموعه عوامل مؤثر در ایجاد نگرانی‌های کشاورزی در بین روستاییان مورد مطالعه به ترتیب عوامل طبیعی، اقتصادی و اجتماعی تشریح شده است. بدین منظور در ناحیه مورد مطالعه نگرانی‌هایی به لحاظ محیطی وجود داشته است که ضمن تحلیل آنها، هر یک با ذکر درصد و فراوانی در جدول شماره ۱ بیان گردیده است.

جدول ۱- عوامل استرس زا و نگران کننده‌ی طبیعی و محیطی در بین کشاورزان روستایی مورد مطالعه

میزان نگرانی										عوامل طبیعی و محیطی
خیلی زیاد		زیاد		متوسط		کم		خیلی کم		
فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	
۱/۵۱	۱۱	۱۲/۲۷	۸۹	۲۰	۱۹۸	۳۰/۸	۲۲۹	۲۷/۳۱	۱۹۸	نامساعد بودن شرایط آب و هوایی و برداشت محصولات
۱۷/۹۳	۱۳۰	۱۰/۸	۷۹	۱۷/۲۴	۱۲۵	۱۶/۲۷	۱۱۸	۳۷/۲۴	۲۷۰	بارش های ناگهانی و پیش از زمان کاشت
۶۳/۲	۱۳۴	۳۲/۱	۶۸	۱/۴	۳	۱/۴	۳	۰/۹	۷۵	تهدید خطرات کاهش آب
۲۶/۶۲	۱۹۳	۳۳/۹۳	۲۴۶	۱۷/۳۷	۱۲۶	۲۳/۸۶	۱۷۳	۲۳/۰۳	۱۶۷	دفع آفات نباتی
۲۵/۶۵	۱۸۶	۲۳/۴۴	۱۷۰	۲۴/۸۲	۱۸۰	۲۰/۹	۱۵۲	۵/۱	۳۷	شور شدن آب چاه ها
۱۹/۴۴	۱۴۱	۲۴/۱۳	۱۷۵	۱۸/۳۴	۱۳۳	۲۴	۱۷۴	۱۴/۰۶	۱۰۲	از بین رفتن حاصلخیزی خاک
۳۲/۶۸	۲۳۷	۲۴/۸۲	۱۸۰	۱۴/۲	۱۰۳	۱۷/۶۵	۱۲۷	۱۰/۷۵	۷۸	خشکسالی های مکرر

نامساعد بودن شرایط آب و هوایی:

به دلیل موقعیت جغرافیایی داراب در بسیاری از مواقع شرایط جوی نامناسبی بر منطقه حاکم می‌شود و ناپایداری خاصی را بوجود می‌آورند که این عوامل باعث تأخیر در برداشت محصولات می‌شود. در بین روستاییان مورد مطالعه ۵۰ درصد از افراد از این عامل تاحدودی ابراز ناراحتی و استرس داشته‌اند. (جدول شماره ۱).

بارش های ناگهانی و پیش از زمان کاشت:

همانطور که جدول شماره ۱ نشان می‌دهد از مجموع ۷۲۵ نفر، ۲۷ نفر (۱۲/۷) درصد نگرانی بسیار کم، ۶۸ نفر (۳۲/۱) درصد دارای نگرانی کم، ۳۶ نفر (۱۷) درصد نگرانی متوسط، ۵۳ نفر (۲۵) درصد نگرانی زیاد، ۲۸ نفر (۱۳/۲) درصد نگرانی بسیار زیاد از بارشهای ناگهانی پیش از کشت داشته‌اند.

خشک شدن چاه‌های کشاورزی:

در سالهای اخیر که خشکسالی در منطقه مستولی شده است بسیاری از چاه‌های منطقه خشک شده‌اند، این عامل هم اکنون به عنوان یک خطر جدی برای تولید محصولات کشاورزی به حساب می‌آید. در این راستا ۶۳ درصد از کشاورزان از این موضوع ابراز نگرانی نموده‌اند. (جدول شماره ۱).

دفع آفات نباتی:

یکی از نگرانی‌های اصلی کشاورزان دفع آفات نباتی است که هر ساله باعث از بین رفتن محصولات کشاورزی آنها می‌شود بخصوص میزان افزایش قیمت که در بسیاری از مواقع که سموم مورد نیاز به موقع در اختیار آنها قرار نمی‌گیرد. که این موضوع سبب ایجاد استرس زیاد و خیلی زیاد برای ۶۰ درصد از روستاییان شده است. (جدول شماره ۱).

شوری آب چاهها در اثر خشکسالی:

خشکسالی علاوه بر کاهش یا خشک کردن چشمه‌ها و یا چاهها باعث شوری آب بسیاری از چاهها در منطقه گردیده است که طبق نتایج جدول شماره ۱، ۱۷۰ نفر معادل با ۲۴ درصد زیاد و ۱۸۶ نفر برابر با ۲۷ درصد از افراد خیلی زیاد نگران بودند.

کاهش حاصلخیزی خاک:

خشکسالی و شورشدن خاک و منابع آب چاهها باعث کاهش حاصلخیزی خاک در منطقه گردیده است. به طوری که بیش از ۵۶ درصد از افراد مورد مطالعه از این مسئله زیاد و خیلی زیاد ابراز نگرانی کرده‌اند. (جدول شماره ۱).

خشکسالی:

خشکسالی به عنوان مهم‌ترین عامل نگرانی کشاورزی در طی سالهای اخیر در منطقه داراب مطرح شده است. به طوری که بیش از ۵۶ درصد از افراد از خشکسالی زیاد و خیلی زیاد نگران بوده‌اند. (جدول شماره ۱).

بررسی عوامل اقتصادی ایجاد نگرانی در بین روستائیان:

همراه با عوامل جغرافیایی، عوامل اقتصادی در ایجاد نگرانی روستائیان مؤثر هستند. در چارچوب این عوامل چندین سوال مطرح شده است که در ماحصل نتایج آنها ضمن تشریح، در جدول شماره ۲ نمایش داده شده است.

جدول ۲- عوامل استرس‌زا و نگران‌کننده اقتصادی در بین کشاورزان روستایی مورد مطالعه

میزان نگرانی										عوامل اقتصادی نگرانی
خیلی زیاد		زیاد		متوسط		کم		خیلی کم		
درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	
۲۲/۳۴	۱۶۲	۲۷/۸	۲۰۲	۲۰/۱۳	۱۴۶	۱۷/۶۵	۱۲۸	۱۲	۸۷	افزایش میزان بدهی به بانکها به دلیل گرفتن وام کشاورزی
۱۹/۵	۱۴۲	۴۱/۱	۲۹۸	۲۳/۴۴	۱۷۰	۱۲/۲۷	۸۹	۳/۵۸	۲۶	عدم اعتبار کافی جهت خرید ادوات کشاورزی
۳۰/۲	۲۱۹	۲۸/۲۷	۲۰۵	۱۹/۷۲	۱۴۳	۱۱/۷۲	۸۵	۱۰/۰۶	۷۳	پایین بودن قیمت محصولات
۳۱/۰۳	۲۲۵	۲۸/۸۶	۲۰۹	۲۳/۸۶	۱۷۳	۱۱/۴۴	۸۳	۴/۸۲	۳۵	افزایش هزینه های زندگی
۲۹/۹۳	۲۱۶	۳۰/۸۹	۲۲۴	۲۳/۱۷	۱۶۸	۱۰/۳۴	۷۵	۵/۷۹	۴۲	سیاستهای دولتی
۳۸/۸۹	۲۸۲	۲۷/۴۴	۱۹۹	۲۰/۴۱	۱۴۸	۹/۲۴	۶۷	۴/۰۵	۲۹	نوسان محصولات کشاورزی
۱۹/۳۱	۱۴۰	۳۱/۰۳	۲۲۵	۲۶/۰۶	۱۸۹	۲۰/۴۱	۱۴۸	۳/۱۷	۲۳	بازار خرید و فروش محصول

منبع: یافته های تحقیق، ۱۳۸۹.

افزایش میزان بدهی به بانکها:

نگرانی میزان بدهی روستائیان به بانک ها یکی از نگرانی های کشاورزان مربوط به بدهی آنها می باشد که این عامل بی ارتباط با خشکسالی نیست. ۲۷ درصد از افراد زیاد و ۲۳ درصد خیلی زیاد از بازپرداخت این وام ها نگران بوده اند. (جدول شماره ۲).

عدم اعتبار کافی جهت خرید ادوات کشاورزی:

همانطور که جدول شماره ۲ نشان می دهد در ارتباط با عدم اعتبار کافی جهت خرید ادوات کشاورزی از مجموع ۷۲۵ نفر، ۱۷/۳۷ درصد نگرانی بسیار کم و ۳۱/۳۱ درصد نگرانی زیاد، ۱۶/۸۲ درصد نگرانی خیلی زیاد داشته‌اند.

پایین بودن قیمت محصولات تولیدی:

اکثریت قریب به اتفاق روستائیان از پایین بودن قیمت محصولات گلایه داشته و اظهار کردند که افزایش تورم در کشور با میزان افزایش قیمت محصولات تولیدی آنها همسان نیست که این عامل خود باعث نگرانی زیاد و خیلی زیاد بیش از ۶۰ درصد از پرسش شونده‌گان شده است (جدول شماره ۲).

هزینه های جاری زندگی روستائیان:

همانطور که جدول شماره ۲ نشان می دهد در زمینه هزینه های جاری زندگی؛ از مجموع ۷۲۵ نفر، ۴/۲۸ درصد نگرانی بسیار کم، ۸۳ نفر ۱۱/۴۴ درصد نگرانی کم، ۱۷۳ نفر ۲۳/۸۶ درصد نگرانی متوسط، ۲۰۹ نفر ۲۸/۸۶ درصد نگرانی زیاد، ۲۲۵ نفر ۳۱/۰۳ درصد نگرانی خیلی زیاد داشته‌اند.

سیاستهای دولت و تولیدات کشاورزی:

در ارتباط با سیاستهای کشاورزی دولت همانطور که جدول ۲ نشان می‌دهد از مجموع ۷۲۵ نفر، ۴۲ نفر ۵/۷۹ درصد نگرانی بسیار کم، ۷۵ نفر ۱۰/۳۴ درصد، ۱۶۸ نفر ۲۳/۱۷ درصد نگرانی متوسط، ۲۲۴ نفر ۳۰/۸۹ درصد نگرانی زیاد و ۲۱۶ نفر ۲۹/۹۳ درصد نگرانی خیلی زیاد داشته‌اند.

بازار خرید و فروش:

همانطور که جدول ۲ نشان می‌دهد از مجموع ۷۲۵ نفر، ۳/۱۷ درصد نگرانی بسیار کم، ۱۴۸ نفر ۲۰/۴۱ درصد نگرانی کم، ۱۸۹ نفر ۲۶/۰۶ درصد نگرانی متوسط، ۲۲۵ نفر، ۳۱/۰۳ درصد نگرانی زیاد و بقیه ۱۹/۳ درصد نگرانی خیلی زیادی از نوسانات بازار فروش محصولات خود داشته‌اند.

بررسی عوامل اجتماعی ایجاد نگرانی در بین روستاییان:

در این بحث به توصیف عوامل اجتماعی مؤثر در بروز نگرانی از دیدگاه پاسخگویان پرداخته می‌شود. به منظور ارزیابی عوامل اجتماعی مؤثر بر بروز نگرانی روستائیان چند سوال عمده مطرح گردیده و مورد توصیف آماری قرار گرفته است. که نتایج آنها ضمن تشریح در جدول شماره ۳ نیز ذکر شده است.

جدول ۳- عوامل استرس زا و نگران کننده‌ی اجتماعی در بین کشاورزان روستایی مورد مطالعه

میزان نگرانی										عوامل اجتماعی نگرانی
خیلی زیاد		زیاد		متوسط		کم		خیلی کم		
درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	
۱۴/۸۹	۱۰۸	۳۶	۲۶۱	۲۰/۱۳	۱۴۶	۲۴/۶۹	۱۷۹	۴/۲۷	۳۱	ساعات زیاد کار
۲۹/۱	۲۱۱	۳۹/۷۴	۲۸۸	۱۹/۱	۱۳۹	۹/۱	۶۶	۲/۸۹	۲۱	وضعیت بازنشستگی و اطمینان از آینده
۱۷/۵۱	۱۲۷	۳۲/۱۳	۲۳۳	۲۴/۴۶	۱۸۴	۱۶/۱۳	۱۱۷	۸/۸۰	۶۴	بیماری و درد
۱۹/۵	۱۴۲	۴۱/۱	۲۹۸	۲۳/۴۴	۱۷۰	۱۲/۲۷	۸۹	۳/۵۸	۲۶	دسترسی به انواع خدمات
۱۸/۹	۴۰	۴۱	۸۷	۱۹/۸	۴۲	۹	۱۹	۱۱/۳	۲۴	قطعه قطعه شدن اراضی
۱۷/۵۱	۱۲۷	۳۱/۷۲	۲۳۰	۲۶/۲۰	۱۹۰	۲۰	۱۴۵	۴/۵۵	۳۳	هزینه های حمل و نقل
۱۸/۴۸	۱۳۴	۵۷/۳۷	۲۲۷	۲۶/۰۶	۱۸۹	۱۷/۷۹	۱۲۹	۶/۳۴	۴۶	حوادث غیرمترقبه
۲۵/۱	۱۸۲	۲۹/۱	۲۱۱	۲۱/۷۹	۱۵۹	۱۵/۳۱	۱۱۱	۸/۵۵	۶۲	نامناسب بودن راهها

منبع: یافته های تحقیق، ۱۳۸۹.

نگرانی از ساعات کار در مزرعه:

همان طور که جدول شماره ۳ نشان می‌دهد در زمینه نگرانی از ساعات کار در مزرعه از مجموع ۷۲۵ نفر، ۳۱ نفر، ۴/۲۷ درصد نگرانی بسیار کم، ۱۷۹ نفر، ۲۴/۶۹ درصد نگرانی کم، ۱۴۶ نفر، ۲۰/۱۳ درصد نگرانی متوسط، ۲۶۱ نفر، ۳۶ درصد نگرانی زیاد و ۱۰۸ نفر، ۱۴/۸۹ درصد نگرانی بسیار زیاد داشته‌اند.

عدم دریافت حقوق به عنوان فرد بازنشسته:

جدول ۳ نشان می‌دهد از مجموع ۷۲۵ نفر، ۲۱ نفر، ۲/۸۹ درصد نگرانی بسیار کم، ۶۶ نفر، ۹/۱ درصد نگرانی کم، ۱۳۹ نفر، ۱۹/۱ درصد نگرانی متوسط، ۲۸۸ نفر، ۳۹/۷۴ درصد نگرانی زیاد و ۲۱۱ نفر، ۲۹/۱ درصد نگرانی بسیار زیاد داشته‌اند.

بیماری در زمان کاشت، داشت و برداشت محصول:

همان طور که جدول شماره ۳ نشان می‌دهد از مجموع ۷۲۵ نفر، ۶۴ نفر، ۸/۸۰ درصد نگرانی بسیار کم، ۱۱۷ نفر، ۱۶/۱۳ درصد نگرانی کم، ۱۸۴ نفر، ۲۴/۴۶ درصد نگرانی متوسط، ۲۳۳ نفر، ۳۲/۱۳ درصد نگرانی زیاد و ۱۲۷ نفر، ۱۷/۵۱ درصد نگرانی بسیار زیاد از بیماری خود و خانواده در زمان کاشت و برداشت محصول داشته‌اند.

دسترسی به انواع خدمات:

آنگونه که جدول شماره ۳ نشان می‌دهد در ارتباط با دسترسی کشاورزان روستایی به انواع خدمات از مجموع ۷۲۵ نفر، ۴۳ نفر، ۵/۹۳ درصد نگرانی بسیار کم، ۱۴۶ نفر، ۲۰/۱۳ درصد نگرانی کم، ۱۵۹ نفر، ۲۱/۹۳ درصد نگرانی متوسط، ۱۷۳ نفر، ۲۳/۸۶ درصد نگرانی زیاد و ۲۰۴ نفر، ۲۸/۱۳ درصد نگرانی بسیار زیاد داشته‌اند.

قطعه قطعه شدن اراضی کشاورزی:

از مجموع کشاورزان مورد مطالعه، ۲۴ نفر، ۱۱/۳ درصد نگرانی بسیار کم، ۱۹ نفر، ۹ درصد نگرانی کم، ۴۲ نفر، ۱۹/۸ درصد نگرانی متوسط، ۷۸ نفر، ۴۱ درصد نگرانی زیاد و ۴۰ نفر، ۱۸/۹ درصد نگرانی بسیار زیاد از قطعه قطعه شدن زمین زراعی داشته‌اند. (جدول شماره ۳).

هزینه های حمل و نقل:

همان طور که جدول شماره ۳ نشان می‌دهد از مجموع ۷۲۵ نفر، ۳۳ نفر، ۴/۵۵ درصد نگرانی بسیار کم، ۱۴۵ نفر، ۲۰ درصد نگرانی کم، ۱۹۰ نفر، ۲۶/۲۰ درصد نگرانی متوسط، ۲۳۰ نفر، ۳۱/۷۲ درصد نگرانی زیاد و ۱۲۷ نفر، ۱۷/۵۱ درصد نگرانی بسیار زیادی از هزینه حمل و نقل محصولات تولیدی خود داشته‌اند.

حوادث غیر مترقبه (آتش سوزی محصولات - سیل):

در زمینه بروز حوادث غیر مترقبه از مجموع ۷۲۵ نفر، ۴۶ نفر، ۶/۳۴ درصد نگرانی بسیار کم، ۱۲۹ نفر، ۱۷/۷۹ درصد نگرانی کم، ۱۸۹ نفر، ۲۶/۰۶ درصد نگرانی متوسط، ۲۲۷ نفر، ۵۷/۳۷ درصد نگرانی زیاد و ۱۳۴ نفر، ۱۸/۴۸ درصد نگرانی بسیار زیاد داشته‌اند. (جدول شماره ۳)

نامناسب بودن راههای روستایی:

همان طور که جدول ۳ نشان می‌دهد از مجموع ۷۲۵ نفر، ۶۲ نفر، ۸/۵۵ درصد نگرانی بسیار کم، ۱۱۱ نفر، ۱۵/۳۱ درصد نگرانی کم، ۱۵۹ نفر، ۲۱/۷۹ درصد نگرانی متوسط، ۲۱۱ نفر، ۲۹/۱ درصد نگرانی زیاد و ۱۸۲ نفر، ۲۵/۱ درصد نگرانی بسیار زیادی از نامناسب بودن راههای روستایی داشته‌اند.

تجزیه و تحلیل یافته ها:

همانطوری که جدول شماره ۴ نشان می‌دهد میزان ارزش کل متوسط گویه‌ها ۶۱۲ و میانگین محاسبه شده در سطح جامعه ۶۲۶ نفر برآورده شده است که تفاوتی معادل ۱۴ را نشان می‌دهد به این ترتیب با عنایت به سطح معناداری از آنجایی که P محاسبه شده کوچکتر از آلفا می‌باشد می‌توان پذیرفت که میزان نگرانی در جامعه نمونه داراب از حد متوسط بالاتر است.

جدول ۴ - آزمون تک نمونه ای جهت معناداری عوامل نگرانی

آماره +	۷۰۲ =	ارزش متوسط +	تفاوت میانگین ها
	درجه آزادی	سطح معناداری	
۸	۷۲۰	۰/۰۰	۱۴

منبع: یافته های تحلیلی تحقیق.

در یک جمع‌بندی نهایی می‌توان گفت: که بین عوامل اقتصادی، طبیعی و جغرافیایی تفاوت معناداری به لحاظ آماری وجود دارد. در صورتی که بین عوامل اقتصادی و عوامل اجتماعی تفاوت معنا داری وجود ندارد. به عبارت دیگر با توجه به نتایج جدول شماره ۵ چنین استنباط می‌شود که عوامل طبیعی نسبت به سایر عوامل تأثیر بیشتری در بروز استرس در نزد کشاورزان روستایی شهرستان داراب داشته است.

جدول ۵ - تفاوت بین عوامل ۳ گانه نگرانی

عوامل	میانگین تفاوتها	سطح معناداری
جغرافیایی	اقتصادی	۰/۰۷۳
	اجتماعی	۰/۰۶۳
	طبیعی	۰/۰۰۱
طبیعی	اقتصادی	۰/۰۰
	اجتماعی	۰/۰۰۲
	مکانی	۰/۰۹۰
اقتصادی	اجتماعی	۰/۰۰۹
	مکانی	۰/۲۶۸

نتیجه‌گیری و ارائه پیشنهادها :

تأثیر محیط بر انسان می‌تواند از میان مسیرهایی بیش و کم طولانی صافی‌هایی پیش و کم پیچیده و بالأخره مجموعه‌ای از کنش‌های گوناگون اعمال می‌شود. چنین کنش‌هایی می‌تواند حاصل کارکرد آب و هوا و یا مجموعه‌ای از عوامل انسانی باشد. محیط روستا نیز به دلیل وجود شرایط خاص بر روی رفتارهای روستائیان تأثیر خاص خود را دارد که این محیط به دلیل غالب بودن شغل کشاورزی عوامل طبیعی بیشترین تأثیر را دارد. نگرانی‌ها به عنوان یک رفتار اصلی در محیط وجود دارند و روستائیان مجبورند به آن پاسخ دهند. چنانچه مشاهده شد، مشخص گردید که جامعه روستایی و مخصوصاً کشاورزان در معرض انواع نگرانی‌ها قرار دارند که انواع عوامل طبیعی شرایط نامساعد آب و هوایی، بدهی کشاورزان، نوسانات مربوط به قیمت تولیدات آنها و انواع سیاست‌های کشاورزی در نگرانی آنها نقش دارند.

این پژوهش که در راستای بررسی عوامل مؤثر بر ایجاد استرس و نگرانی در کشاورزان روستایی شهرستان داراب انجام گرفت، در رابطه با عوامل چندگانه نگرانی، نشان داد که یکی از مهم‌ترین عوامل افزایش نگرانی: خشکسالی و مسائل مشکلات مربوط به آن است که این عامل طبیعی در کشور ما پدیده نو و ناشناخته‌ای نیست. اگر چه امکان جلوگیری از وقوع خشکسالی در هیچ منطقه‌ای و شرایطی وجود ندارد ولی برای مقابله با آن می‌توان اقداماتی را انجام داد. با صرفه‌جویی در مصرف آب و جلوگیری از هدر رفتن آنها و نیز تأمین منابع آبی جدید و از طریق احداث سدها و بندها بیشتر و اقدام در جهت مدیریت صحیح آب در زمینه‌های مختلف شهری، روستایی و ... می‌توان دوره خشک و کم آبی را با مسائل کمتر پشت سر گذاشت. بعد از مسائل مربوط به خشکسالی که باعث نگرانی زیاد شده‌اند می‌توان به عوامل دیگر طبیعی مانند شور شدن آب چاه‌ها اشاره کرد. از طرف دیگر عوامل اقلیمی نیز به عنوان یک عامل مهم دیگر نگرانی خود قابل بحث می‌باشد. از دیگر عواملی که به طور مستقیم بر نگرانی روستائیان تأثیر مستقیم دارد قیمت پایین محصولات کشاورزی است که باعث نگرانی‌هایی در بین روستائیان شده است. که در این زمینه می‌بایست دولت به صورت مستقیم وارد عمل شود و با یک برنامه‌ریزی صحیح بتواند آنها را راضی نگه دارد. پیش فروش و سلف‌خری از دیگر مواردی است که نگرانی‌ها را افزایش می‌دهد که در این زمینه بهتر است دولت با افزایش وام و اعتبار برای کشاورزان این نگرانی را تعدیل کند.

در رابطه با عوامل اجتماعی که سبب افزایش نگرانی‌ها شده‌اند می‌توان به عدم دریافت حقوق در زمان پیری اشاره کرد که به عنوان مهم‌ترین عامل نگرانی در بین عوامل اجتماعی است. در این زمینه لازم است سازمان تأمین اجتماعی نوعی پوشش بیمه‌ای خاص برای آنها در نظر بگیرد. در رابطه با عوامل مکانی نگرانی بالا بودن هزینه‌های حمل و نقل به عنوان یک نگرانی از آن یاد می‌شود که این عامل هر ساله به دلایل مختلف در حال افزایش است و سبب ایجاد نگرانی بسیار زیاد در بین کشاورزان روستایی شده است. با توجه به کلیه یافته‌ها می‌توان گفت: که هر دو محیط (تأثیر انسان بر محیط و محیط بر انسان) در ایجاد نگرانی تأثیر بسیار داشتند اگرچه در این میان خود روستائیان با پذیرفتن عوامل تنش‌زای نگران کننده در تلاش هستند تا در رفع آنها بکوشند یا آنها را کمتر نمایند. در واقع کشاورزان با شناخت و درک محیط اطراف خود توانایی سازگاری با شرایط

محیطی را دارند و این نکته را می‌توان در فعالیتهای آنها مشاهده کرد. در برخی موارد عوامل نگران کننده واقعاً خارج از کنترل روستائیان است که رفتار آنها دچار نوعی آسیب جدی می‌نماید.

منابع:

۱. تودارو، مایکل (۱۳۶۸): توسعه اقتصادی در جهان سوم، ترجمه غلامعلی فرجادی، انتشارات سازمان برنامه و بودجه، چاپ چهارم، تهران.
۲. جمعه‌پور، محمود (۱۳۸۴): مقدمه‌ای بر برنامه‌ریزی توسعه روستایی دیدگاه‌ها و روشها، سمت، چاپ اول، تهران.
۳. حافظ نیا، محمدرضا (۱۳۷۶): «نامنی طبیعی و بازدارندگی توسعه نمونه موردی ایران»، مجموعه مقالات همایش پژوهشهای قابلیت علم جغرافیا در عرصه سازندگی، مؤسسه جغرافیا، دانشگاه تهران.
۴. شکور، علی (۱۳۸۵): مقدمه‌ای بر جغرافیای اقتصادی شهرستان داراب، انتشارات راهگشا، چاپ اول، شیراز.
۵. شکور، علی (۱۳۸۷): «اثرات خشکسالی بر فرآیند توسعه روستایی در مناطق خشک و نیمه خشک با تأکید بر کشاورزی (مطالعه موردی داراب)»، فصل نامه علمی پژوهشی سرزمین، سال چهارم، شماره ۱۴، تهران، صص
۶. مغازه، زهرا (۱۳۷۴): «رابطه استرس شغلی معلمان و رضایت شغلی آنها در منطقه مهرشهر کرج»، پایاننامه کارشناسی ارشد، دانشگاه تربیت مدرس، گروه جامعه شناسی، تهران.
۷. ملکوتی، محمد جعفر (۱۳۷۸): کشاورزی پایدار و افزایش عملکرد با بهینه سازی مصرف کود در ایران، نشر آموزش کشاورزی، چاپ اول، کرج.
۸. مرکز آمار ایران (۱۳۸۵): نتایج سرشماری عمومی نفوس و مسکن جمعیت کشور، تهران.
۹. مرکز آمار ایران (۱۳۸۵): نتایج سرشماری آبادیهای شهرستان داراب، تهران.
۱۰. هالفورد، پاتریک (۱۳۸۹): ۲۵ کلید آرامش و غلبه بر استرس و نگرانی، ترجمه: گلاره بخشی زاده، انتشارات سیمرغ، چاپ اول، تهران.
11. Alpass. F & et el, (2004): Stress in dairy farming and the adaptation of new technolog
12. international journal of stress management (11) (3)-Gate.D.M.(Climate change and its Biologica-consegiuences: (1993): Associate. INC. publishers Sunderland massachusetts
13. Gold.S & Breznit. S, (1993): Hand book of stress, New York, mc millan inc.
14. Jakob & et al, (1999): Rural community stress, distress, and well-bing in Pennsylvania, journal of rural studies(13) (3).
15. Janes.W. & et al, (2003): Rural isolation and the availability of hosphtal services, journal of rural studies (19).
16. Lobley & et al, (2004): Rural stress review ,university of Exeter.
17. King ,J.W.(1975): Solar radiation changes and weather Nature.
18. Myer.K & lobao. L, (2003): Economical hardship , religion and mental health during the Midwestern farm crisis , journal of rural stadies (19).
19. Nicholas.J & et al, (1999): Stress ib farming, international, journal of social psychiatry (46) (1).
20. Parry & et al, (2004): Farmers, farm workers and work related stress, research report.
21. Panelli.R, & et al, (2006): access of ruralhealth services research as community action and policy critique, social science & medicine (62).
22. Philo.C & at el (2003): Rural madness: a geographical reading and critique of the rural mental health the literature , journal of rural studies (19).